

Skupo je biti rođena: 2 milijuna ljudi u Hrvatskoj krvari, država to oporezuje kao luksuz

Piše [Laura Šiprak](#), ponedjeljak, 25.10.2021. u 10:41

Za razliku od britvica, bez higijenskih uložaka i tampona, 51,7 posto stanovništva ne može pohađati nastavu, ići na posao, baviti se svakodnevnim aktivnostima, a riskiraju i bakterijske i gljivične infekcije

Ha ništa, zamotam wc papir. Kad nema toga onda stavim krpu ili ne idem u školu. Što drugo? Ovo su riječi 17 - godišnje Marte.

Ne zove se zapravo Marta ali želi da joj zaštitimo identitet. U tome što nema uvijek novca za higijenske uloške vidi svoju sramotu, a ne sramotu države koja na te proizvode naplaćuje porez od 25 posto. Točnije, porez koji se naplaćuje po Zakonu o porezu na dodatnu vrijednost. Da, Republika Hrvatska i

Ministarstvo financija drže da menstrualno krvarenje treba oporezivati kao jahte. Ili alkohol. Kao da je mjesečno krvarenje predodređeno fiziološkim razvojem luksuz. S druge strane, silikonski implantanti se oporezuju s 5 posto.

Foto: Emica Elvedji/PIXSELL

No vratimo se na Martu. Svoju prvu menstruaciju je dobila kad je imala 11 godina, kao i većina djevojčica u Hrvatskoj. Taj prirodni proces sazrijevanja ne može kontrolirati, niti menstruacija ovisi o Martinom financijskom

stanju. Iz mjeseca u mjesec, ona krvari sedam dana. To znači da bi, uz mijenjanje uloška četiri puta dnevno, potrošila tridesetak kuna samo na uloške. Ne čini se puno, ali od tog iznosa njena majka uspije napraviti ručak za njih petero. Uz takvu financijsku situaciju, 30 kuna je često previše. A država takve proizvode, koji trebaju Marti i gotovo svakoj ženi na svijetu, oporezuje takozvanim ženskim porezom. Plaćaju ga samo osobe koje menstruiraju i ne postoji način da ga se izbjegne.

- Ako sam u školi, a nemam uložaka doma, stavim wc papir i kad dođem u školu zamolim neku od prijateljica da mi da. Ako ne procurim, držim ga do sutradan i onda zamolim drugu. Mislim da su me 'skužile' ali ne žele ništa reći jer su mi prijateljice. O tome ne razmišljam često, ali kad znam da idem u školu, a 'imam', navečer razmišljam o tome. Sram me. Nekad i imam za uloške, ali tad štedim za iduću menstruaciju pa koristim samo jedan dnevno - priznaje nam Marta.

Svjesna je rizika od vaginalnih infekcija, kao što su gljivična infekcija kandidijaza i bakterijske infekcije, koje nastaju zbog predugog korištenja istog uloška. Zna i da česte pojave tih infekcija i neliječenje mogu dovesti do puno većih zdravstvenih problema. Ali kaže da nema baš izbora. Krpa koju koristi je stara majica izrezana tako da ju može dva puta omotati oko gaćica.

Navečer ju zamijeni drugom krpom i opere na ruke da se brže osuši.

- Pa izostanem s nastave zbog menstruacije kad nemam uloške ili wc papir jer je teško s krpom obući hlače. Nadoknadim to nekako, ali lakše bi mi bilo da to ne moram, da mogu ići na nastavu normalno. Zato nekad izdržim s tim jednim uloškom - govori.

Za vrijeme pandemije nastavu je neko vrijeme pohađala kod kuće. To je za nju značilo da više nema nego što ima uložaka.

- S jedne strane je bilo dobro što sam bila kod kuće jer sam morala staviti krpu. S druge strane, morala sam često prati plahte, kad imam krpu nisam baš pokretna kao s uloškom, neugodno je - objašnjava Marta.

Marta želi studirati kemiju. Za to joj trebaju dobre ocjene na državnoj maturi koje ne može postići bez znanja. A njen put do znanja će biti puno teži ako nastavi izostajati s nastave kad nema načina da dođe do uložaka. I nije jedina.

Kako je Vlada iznevjerila svoje građanke

Prema prvom takvom istraživanju u Hrvatskoj, koje je napravila riječka udruga PaRiter, pet posto od 6.000 njihovih ispitanica mora posuđivati menstrualne potrepštine, gotovo 4 posto ispitanih mora koristiti toaletni papir ili čarape za higijenu tijekom menstruacije, gotovo

9 posto si ne može priuštiti menstrualne potrepštine, preko 11 posto ispitanih ne može promijeniti uložak ili tampon duže od 6-8 sati jer si ne mogu priuštiti dovoljnu količinu, a više od 35 posto si mora kupiti jeftinije menstrualne potrepštine radi njihove cijene. Sve te građanke Republike Hrvatske Vlada je iznevjerila jednom kratkom preporukom 26. ožujka 2021. godine.

- Vlada Republike Hrvatske predlaže Hrvatskome saboru da ne prihvati Prijedlog zakona o dopuni Zakona o porezu na dodanu vrijednost, s Konačnim prijedlogom zakona - napisali su u dopisu koji je podijeljen saborskim zastupnicima prije glasovanja o prijedlogu **Anke Mrak - Taritaš** da se porez na menstrualne potrepštine spusti na pet posto jer su to proizvodi koje 51,7 posto stanovništva koristi bar jednom mjesečno.

- Žene uplate 130 milijuna kuna godišnje u proračun samo zato što su žene, jer bez higijenskih potrepština ne mogu funkcionirati. To nije luksuz da bi se morao oporezivati najvišim stopama kao, primjerice, PDV na kinoulaznice i novine koji nisu baš nešto bez čega se ne može, za razliku od tampona, higijenskih uložaka i menstrualnih čašica. PDV na te potrepštine će se vjerojatno smanjiti kad to EU zatraži - smatra Sabina Glasovac (SDP).

A EU će to zatražiti jer je 24. lipnja 2021. godine prihvaćena rezolucija hrvatskog socijaldemokratskog eurozastupnika Predraga

Freda Matica "Seksualno i reproduktivno zdravlje u Europskoj uniji u kontekstu zdravlja žena". U rezoluciji stoji i da će se svakoj ženi u Europskoj uniji osigurati pristup sigurnim menstrualnim potrepštinama. HDZ-ovci su glasali protiv rezolucije, no ona je potvrđena i to je smjer u kojem Unija ide.

Mrak - Taritaš je ponovno pokušala progurati manje oporezivanje i 21. 10. 2021. godine. Zastupnice iz redova HDZ-a su se na taj račun dobro zabavljale.

- Pa i muškarci moraju brijati lice pa bi mogli tražiti smanjenje poreza na žilete i kreme za brijanje - rekla je kroz smijeh **Anita Pocrnić Radošević.**

U glavi HDZ-ovke su mjesečno krvarenje i brada nekako ista stvar. Za **Marinellu Matejčić** iz PaRitera to je jasan pokazatelj da većinu saborskih zastupnika i članove Vlade, koji su

plaćeni i iz poreza koje plaćaju i zaposlene žene, jednostavno nije briga.

- Smatram da je pitanje smanjenja poreza na menstrualne potrepštine pitanje financija, dakako, ali i pitanje dostojanstva. Naime, ovakvim tvrdim stavom, uz sva nastojanja saborskih zastupnica da se to izmijeni, Sabor šalje jasnu poruku da im ženske potrebe, dostojanstvo i kvaliteta života jednostavno nisu važni. Nezamislivo je računati da upravo menstrualne potrepštine u tolikoj mjeri pune proračun da bi to bilo od većeg značaja za isti - objašnjava nam.

Izostanak s nastave i posla

Menstrualno siromaštvo utječe na obrazovanje, jer učenice i studentice izostaju s nastave. Utječe i na karijeru i zaradu jer žene moraju izostati s posla. No nedostatak sredstava za kupnju menstrualnih proizvoda nije jedini problem. 15 posto ispitanih osoba povremeno ili nikada nema pristup toaletu na poslu, 24 posto ne može uzeti pauzu kako bi zamijenile uložak, 60 posto osoba koje pohađaju srednju školu nema uvijek pristup toploj vodi. Više od 20 posto ispitanica navodi kako na poslu povremeno ili čak nikada nema sapuna.

- To je doista bizarno, pogotovo uzevši u obzir održavanje higijene nakon toaleta i van konteksta same menstrualne higijene. U kakvim

uvjetima rade ljudi u Hrvatskoj ako ne mogu niti oprati ruke - pita se Matejčić.

Ni brojke o izostajanju s posla zbog menstruacije i nedostatka sanitarija ili menstrualnih potrepština nisu bile dovoljne da Vlada pristane menstrualne proizvode oporezivati kao da su luksuz.

- Zbog menstruacije je s posla, bar jednom, izostalo 28.6 posto sudionica. Njih 24.6 posto u prosjeku izostaje rjeđe od jednog dana mjesečno te 3.1 posto jedan dan mjesečno. Zbog nedostatka pauze kako bi zamijenile uložak kao razlog izostanka navodi 12.2 posto, neadekvatne higijenske uvjete 9.9 posto, a izostanak s posla zato što nisu imale dovoljno menstrualnih potrepština navodi 3.4 posto ispitanica. Očito je da menstruacija ima izuzetan utjecaj na živote, poslovne i privatne obveze - objašnjava Matejčić.

Ovo su sve brojke koje su većina saborskih zastupnika i Vlada zanemarili. No neke lokalne zajednice i škole su, potaknute istraživanjem, počele samostalno raditi na tome da umanje menstrualno siromaštvo. Jedna takva lokalna zajednica je Grad Varaždin, koji je s 40.000 kuna osigurao uloške svim djevojčicama slabijeg imovinskog statusa.

- Menstrualne potrepštine ne smiju biti luksuz, učenice ne smiju biti žrtve menstrualnog siromaštva i zbog toga - objasnio je Lovro

Lukavečki, mladi vijećnik u Gradskoj skupštini Grada Varaždina, koji je predložio i progurao amandman.

Jeftinije od adventskih svjetala

Taj iznos od 40.000 kuna koji osigurava djevojčicama da kod pedagoga ili razrednika pokupe svoje besplatne uloške ne čini se kao iznos koji bi ošteti Grad. Pogotovo kad u obzir uzmemo milijunske vozne parkove ili adventska svjetla po ulicama. Po trenutnom zakonu, čak se i jednako oporezuju. Potrebu za besplatnim ulošcima primijetili su i učenici trećeg razreda Srpske pravoslavne opšte gimnazije "Kantakuzina Katarina Branković" u Zagrebu. Njihov sistem omogućava učenicama da anonimno i besplatno uzmu uložak, što znači da imaju pristup ulošcima bez osjećaja srama ako ih ne mogu kupiti.

- Na satu sociologije, kod profesorice Jadranke Rezić, u razgovoru s učenicima ona je potaknula tu temu, što se učenicima dopalo. To je bila prilika da i mi napravimo korak da se ulošci i higijenske potrepštine za žene tretiraju kao neophodni svakoj ženskoj osobi - rekli su za [Novosti](#) Mihael Keleuva i Stevana Gojković, tvorci Uloškomata, uređaja iz kojeg učenice ove gimnazije mogu besplatno uzeti uložak ako im treba, bez da ih itko vidi.

Time su eliminirali i osjećaj srama zbog menstrualnog siromaštva. Dali su si truda i pisali jednoj tvrtki koja proizvodi uloške i donacija je uskoro stigla. Tražili su i nekoga tko bi njihov dizajn Uloškomata sproveo u djelo, no nitko im nije odgovorio, pa su sami sastavili dva primjerka i stavili ih u ženske WC-e.

- Nema tu neke nauke, ulošci su poslagani u kutije i samo se izvlače. U projektu je sudjelovalo još 11 učenika trećeg razreda i jedan učenik drugog koji je pomogao u izradi Uloškomata. Od same ideje do funkcionalnih spremnika prošlo je dva i pol mjeseca - rekao je Mihael.

Stevana je svjesna da je ovo zamjensko rješenje ogromnog problema koji se predugo ignorira.

- Ulošci bi trebali biti besplatni u cijeloj državi, jer menstruacija nije stvar izbora; to je određeno rođenjem i ne može se od toga pobjeći - rekla je Stevana.

Sramimo se uobičajene pojave

- Tetka iz Rusije, vještica, tetka, stvari, perioda, menga, perioda, došla mi frendica, crvena armija, tetka iz Crvenke, objesila japansku zastavu, imam kod sebe, procurila, meca, Crvenkapica, potočnica, potop, bal vampira... Sam izraz "menstruacija" jeste tabuiziran do razine da se koristi niz sinonima. Ne postoji niti jedna druga biološka pojava za koju koristimo toliko alternativa u izražavanju. Iz naših rezultata je razvidno kako se gotovo 30 posto ispitanih ne osjeća uvijek ugodno razgovarajući o menstruaciji, više od 55 posto ih radije koristi neki drugi naziv za menstruaciju te samo 30 posto ne osjeća neugodu kada ide održavati menstrualnu higijenu i ne skriva uloške.

Menstruacija je tabu - i dalje na TV-u u pravilu gledamo reklame za jednokratne uloške i tampone koji se prelijevaju ili pune plavom bojom, dok su rijetki proizvođači koji su odlučili iste reklamirati koristeći crvenu, prirodnu boju krvi. Kada se i pojavi crvena boja u korelaciji s ulošcima ili tamponima, dolazi do određenog bunta dijela gledateljstva, iako kroz ostatak programa kontinuirano konzumiramo nevjerojatne količine prikaza krvi u drugim, nasilnijim kontekstima - govori Matejčić.

Sram koji osjećamo prema menstruaciji je osjećaj koji je ugrađen u nas kroz odgoj, kulturu i jezik. A kada osjećamo sram zbog nečega o tome nećemo razgovarati, čak ni kad nas šutnja udari po džepu s 25 posto poreza. A to nije stvar izbora. Podsjetimo, biti rođena i imati

menstruaciju nije izbor. No postoji relativno jednostavno, ali za društvo bolno rješenje.

- Važnost menstrualnog zdravlja povijesno je zanemarivana, uglavnom zbog tabua i zablude oko menstruacije i androcentrizma unutar zdravstvenog znanja i zdravstvenih sustava širom svijeta. Koncept androcentrizam uzima muško tijelo kao referencu, normu i primjer za sve ljude što u zdravstvenom kontekstu dovodi do nevidljivost žena, ženskog tijela i ženskog zdravlja u zdravstvenoj znanosti, politici i praksi. Posljedično se zanemaruje problem „menstrualnog siromaštva“ - objašnjava u svojoj preporuci Saborskom odboru za ravnopravnost spolova **Ana Marija Sikirić Simčić.**

Drugim riječima, ako se obrazujemo o reproduktivnom zdravlju, pa tako i menstruaciji, i žensko tijelo prestane biti tabu i kad nije golo na slici ili filmu, i menstrualno siromaštvo može postati stvar prošlosti. Pa tako ni 17 - godišnja Marta neće morati izostajati s nastave ili riskirati infekciju.

Članak je nastao u suradnji s Goethe-Institutom u sklopu projekta Media Incubator kojim Goethe-Instituti iz Bosne i Hercegovine, Bugarske, Hrvatske, Rumunjske i Sjeverne Makedonije podupiru društveno odgovorno novinarstvo.